

วิจารณ์หนังสือ

สัญญาชัย สุวังบุตร

ยุโรป สามทศวรรษหลังสงคราม

ค.ศ. 1945 - 1975

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2531 235 หน้า (ภาพประกอบ) ราคา 73 บาท

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรปศตวรรษที่ 20 หรือเรื่องราวของยุโรปตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา จนมาถึงปัจจุบัน มักจะหาตำรา หรืองานเขียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงไม่ได้ มักจะรวมอยู่ในตำราประเภทเหตุการณ์โลกปัจจุบันหรือ “เหตุการณ์ปัจจุบันของโลก” จะกล่าวถึงการแบ่งยุโรปออกเป็นสองค่าย คือ ค่ายเสรีประชาธิปไตย (ยุโรปตะวันตก) และค่ายคอมมิวนิสต์ (ยุโรปตะวันออก) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลงได้ไม่

นาน อันเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามเย็น (Cold War) ต่อจากนั้น ก็หันไปมุ่งประเด็น “สงครามเย็นนอกยุโรป” ในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง เป็นส่วนใหญ่ ทำให้การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของยุโรปตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ดูด้อยลงไป

ผู้เขียน (คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวังบุตร แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร) ได้บอกจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้ไว้ว่า เพื่อ

“...เสนอเรื่องราว การเปลี่ยนแปลงของยุโรป และความหลากหลายซับซ้อนของปัญหาที่ยุโรปต้องเผชิญในช่วงสามทศวรรษหลังสงคราม (ค.ศ. 1945 - 1975) โดยเน้นพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมที่ทำให้ยุโรปสามารถลุกก้าวขึ้น จากความบอบช้ำของสงครามโลกครั้งที่สอง มาสู่ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และมีบทบาทสำคัญในโลกได้อีกครั้งหนึ่ง” (หน้าคำนำ)

ดังนั้นขอบเขตเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ จึงเริ่มต้น ตั้งแต่เหตุการณ์การประชุมที่ยัลด์้า ในระหว่างวันที่ 4 - 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ณ พระราชวังลิวาเดียของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่สอง บริเวณแหลมไครเมีย โดยผู้นำสามมหาอำนาจ คือ ประธานาธิบดีโรสเวลท์ แห่งสหรัฐอเมริกา เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ และโจเซฟสตาลิน ประมุขของสหภาพโซ-

วิจารณ์หนังสือ

เวียดนาม มีจุดประสงค์ที่จะรวมมือเผด็จศึกกลุ่มอักษะ โดยเร็วที่สุดและตกลงให้โซเวียตช่วยปลดปล่อย ยุโรปออกจากกรยึดครองของเยอรมนี และในการประชุมที่ปอตสדם ในวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ณ พระราชวังซีซีเลียนฮอบ ประเทศเยอรมนี อันเป็นการประชุมเพื่อแบ่งเยอรมนีและกรุงเบอร์ลินออกเป็น 4 เขต อันเป็นต้นเค้าแห่งสงครามเย็นในเวลาต่อมา ทำให้ยุโรปแบ่งออกเป็นสองค่าย คือ ยุโรปตะวันตก และยุโรปตะวันออก มีความขัดแย้งกันเรื่อยมา พร้อมทั้งพัฒนาการ และความร่วมมือกันของแต่ละค่าย จนกระทั่งมีการประชุมเพื่อความมั่นคง และความร่วมมือระหว่างกันในยุโรป (The Conference on Security and Cooperation in Europe CSCE) ระหว่างยุโรป 35 ประเทศ (ยกเว้นแอลบาเนีย) กับสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ที่กรุงเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์ ในระหว่างวันที่ 24 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม ค.ศ. 1975 อันเป็นการประชุมที่ทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างยุโรปตะวันตกกับตะวันออก ที่ได้ตั้งเครียดมาตลอดเกือบ 30 ปี ด้วยเค้าแก่สงครามและความตึงเครียดทางการเมืองที่แตกต่างกันในลัทธิ ได้ผ่อนคลายลง หันมาร่วมมือและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อันเป็นการสิ้นสุดเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ด้วย

ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ออกเป็น 9 บท (ไม่นับบทนำ) บทที่ 1 การแสวงหาสันติภาพหลังสงคราม ค.ศ. 1945 - 1949 อัน

เป็นบทที่กล่าวถึง การหาทางสิ้นสุดของสงคราม แสวงหาสันติภาพหลังสงคราม แสวงหาผู้ทางเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพอันถาวรของโลก โดยเริ่มต้นจากการประชุมที่ยัลต้า และปอตสדם ในปี ค.ศ. 1945 การก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และการพิจารณาคติเกี่ยวกับอาชญากรรมสงคราม แต่แล้วในเวลา 2 ปีหลังจากนั้น สันติภาพก็ถูกกระทบกระเทือนจากการที่สหภาพโซเวียตได้ผนวกมณฑลบอลเชอโวกเข้ารวมกับสหภาพโซเวียต รัฐบาลอิหร่านได้เรียกร้องไปยังสหประชาชาติ การพยายามที่จะขยายดินแดนดังกล่าวรวมไปถึงการพยายามที่จะสร้างอิทธิพลในยุโรปตะวันออกสร้างความไม่พอใจให้ประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเมื่อรัสเซียพยายามที่จะขยายอำนาจ

วิจารณ์หนังสือ

ไปยังกรีซและตุรกี สหรัฐอเมริกาโดยประธานาธิบดีทูรแมนจึงประกาศให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ที่ถูกลัทธิคอมมิวนิสต์รุกราน อันเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามเย็น นับว่าบทนี้เป็นบทที่ปูพื้นให้ผู้อ่านได้รับทราบว่า ยุโรปแบ่งเป็นสองค่าย และต่อไปนี้ผู้เขียนจะแยกไปดูพัฒนาการทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของแต่ละค่าย เช่นในบทที่ 2 การบูรณะพื้นที่ตัวของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ค.ศ. 1945 - 1960

ในบทที่ 2 นี้ ผู้เขียนได้เจาะให้ผู้อ่านได้ดูพัฒนาการหลังสงครามของประเทศยุโรปตะวันตกที่จะประเทศในช่วงระยะเวลา 15 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น อังกฤษที่เข้าสู่นโยบายรัฐสวัสดิการ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจของพรรคกรรมกรในช่วงแรก และชัยชนะของพรรคอนุรักษนิยมในระยะหลัง ฝรั่งเศสในยุคสาธารณรัฐที่ 4 ภายการนำของเดอโกลล์ ต่อจากนั้นก็มาดูอิตาลีหลังสงคราม ความมั่นคงของรัฐบาลนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสุดท้ายก็มาถึงเยอรมนีในสมัยนายคอนราด อเดนาว และหลักการฮัลล์สไตน์ (Hallstein Doctrine) ที่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศที่รับรองความเป็นรัฐของเยอรมนีตะวันออก จบด้วยการสร้างกำแพงเบอร์ลินของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (เยอรมนีตะวันออก) ในตอนต้นของทศวรรษ 1960

ในบทที่ 3 ผู้เขียนก็พามาดูอีกซีกหนึ่งของ

ยุโรป คือ สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ในปี ค.ศ. 1945 - 1960 กล่าวถึงโซเวียตภายใต้การนำของสตาลิน การส่งเสริมให้มีการเพิ่มจำนวนประชากรภายหลังสงคราม การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ความสำเร็จในการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ จนทำให้เป็นประเทศแรกของโลก ที่ส่งดาวเทียม การควบคุมทางการเมืองและสังคมของสหภาพโซเวียตที่มีต่อยุโรปตะวันออก จนทำให้ยูโกสลาเวียภายใต้การนำของนายโจซิฟ บรอซ ตีโต้ ไม่พอใจแล้วแยกตัวออกมาในปี ค.ศ. 1948 อันเป็นผลให้ยุโรปตะวันออกที่นิยมลัทธิตีโต้เริ่มกระด้างกระเดื่องต่อโซเวียต ทำให้โซเวียตหันมาใช้นโยบายแยกยูโกสลาเวียให้อยู่โดดเดี่ยวทางการเมืองและเศรษฐกิจในยุโรปตะวันออกพร้อมกับควบคุมระบบเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออกอย่างใกล้ชิด อันเป็นจุดเริ่มต้นขององค์การโคเมคอน (Council for Economic Mutual Assistance - COMECON) ต่อจากนั้นก็ไปสู่การขึ้นมาของครุสชอฟ มีการเปลี่ยนแปลงผ่อนความ

วิจารณ์หนังสือ

“ในหนังสือเล่มนี้กลับเพิ่มส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่
วัฒนธรรม ของประชากรยุโรป
หลังสงคราม

เข้มงวดทางการเมืองการปกครองให้ต่าง
ไปจากสมัยสตาลิน ผู้เขียนยังหาหลักฐานทาง
วรรณกรรมมาสนับสนุนประเด็นนี้ และ “นโยบาย
ล้มความนิยมสตาลิน” นี้ ผู้เขียนยังบอกว่ามีผลต่อ
ความยุ่งยากในโปแลนด์ (หน้า 74) และ
วิกฤตการณ์ในฮังการี ใน ค.ศ. 1956 (หน้า 76)

บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของยุโรป
หลัง ค.ศ. 1945 จากบทนี้ทำให้หนังสือเล่มนี้แตกต่าง
จากหนังสือเหตุการณ์โลกปัจจุบันทั่ว ๆ ไป
กล่าวคือ หนังสือเหตุการณ์โลกปัจจุบัน มักจะ
กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เรื่องราวของ
ยุโรปในหนังสือเหล่านั้นขาดชีวิตชีวา แต่ในหนังสือ
เล่มนี้กลับเพิ่มส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็น
อยู่ วัฒนธรรม ของประชากรยุโรปหลังสงคราม
เช่น การใช้นโยบายรัฐสวัสดิการของรัฐบาลประ
เทศต่าง ๆ ในยุโรป การเปลี่ยนแปลงด้านประ
ชากร การขยายของตัวเมือง (หน้า 87) บ้านพัก
และที่อยู่อาศัย สถานภาพทางสังคมของประชากร

โดยผู้เขียนได้หยิบยกเอาตัวอย่างที่สะท้อนอก
มาจากรรณกรรมร่วมสมัย เรื่องเกี่ยวกับสหพันธ์
กรรมกร สุขภาพและการบริโภค นันทนาการ
และการท่องเที่ยว สุดท้ายคืออิทธิพลของวัฒน
ธรรมอเมริกันในยุโรป เช่น ชาวยุโรปรู้จักการ
ใช้อาหารกระป๋อง และ Fast Food มากขึ้น บทนี้
จึงทำให้หนังสือเล่มนี้มีชีวิตชีวา และผ่อนคลาย
ความตึงเครียด หลังจากอ่านเรื่องหนัก ๆ เกี่ยว
กับการเมืองใน 3 บทแรกมาแล้ว

บทที่ 5 พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของ
ประเทศยุโรปใต้ ผู้เขียนได้นำผู้อ่านไปสู่ประเทศ
ในยุโรปตอนใต้ ซึ่งผู้เขียนได้ให้ความเห็นว่า
“ปัญหาความขัดแย้งของสงครามเย็นในยุโรป
มีผลกระทบไม่น้อยต่อยุโรปใต้ เพราะประเทศ
ยุโรปใต้ถูกดึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง
ในยุโรปโดยเข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การระหว่าง
ประเทศที่กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกร่วมมือกันจัด
ตั้งขึ้น...” (หน้า 104) การนำเสนอของผู้เขียน
ในบทนี้ก็เช่นเดียวกับบทที่ 3 คือ เสนอเป็นประ

วิจารณ์หนังสือ

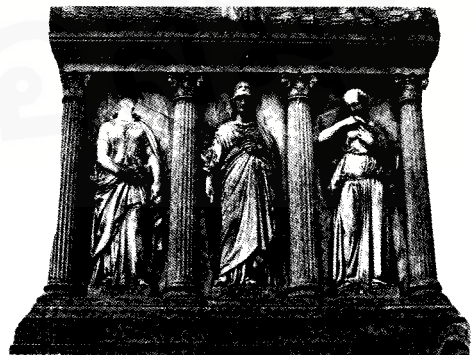
เทศ ๆ แต่ช่วงเวลานั้นว่ากันตลอด 30 ปีเลย คือ จาก ค.ศ. 1945 หรือก่อนหน้านั้นบ้าง ไปจนถึง ค.ศ. 1975 บางครั้งก็เลยออกไปตามความต่อเนื่องของเหตุการณ์ เริ่มตั้งแต่สเปนจากสมัยเผด็จการในสมัยนายพลฟรานซิสโก ฟรังโก การกลับเข้ามาครองราชย์ใหม่ของกษัตริย์ราชวงศ์บูร์บงแห่งสเปน ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของสเปนต่อยุโรปตะวันตก นำสเปนให้ไปสู่การเป็นสู่การเป็นสมาชิกของ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจยุโรป (OECE) การขยายตัวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ต่อมาคือโปรตุเกส อันเป็นประเทศล่าหลังและยากจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องอาณานิคม จนมาถึงการก่อรัฐประหารของนายพลอันโตนิโอ สปีโนลา ใน ค.ศ. 1974 กรีซ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทของรัฐบาลนายคารามันลิสกับรัฐบาลของนายพาพันดริอู จนกระทั่งระบอบกษัตริย์สิ้นสุดลงในปลายปี ค.ศ. 1974 เนื่อง จากมีประชามติทั่วประเทศสนับสนุนการปกครองแบบสาธารณรัฐ ปัญหาในไซปรัส จนถึงต้น ค.ศ. 1975 (หน้า 120) ตุรกี: ความอ่อนแอของระบอบประชาธิปไตย กล่าวถึงตุรกีตั้งแต่ในอดีต สมัยมุสตาฟา เคมาล จนกระทั่งรัฐประหารในปลายปี ค.ศ. 1980

ตอนท้ายของบทที่ 5 มีรูปภาพเหตุการณ์และบุคคลสำคัญของหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

จำนวน 20 ภาพ แผนที่ 3 ภาพ เป็นแผนที่ยุโรปหลัง ค.ศ. 1945 , ดินแดนที่สหภาพโซเวียตได้รับ ค.ศ. 1945 และ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของยุโรป ค.ศ. 1947 - 1970

บทที่ 6 ความสมานฉันท์และการสร้างเอกภาพแห่งยุโรป เป็นการนำเสนอถึงความคิดที่จะรวมยุโรป อันเริ่มมาจากแนวคิดการสร้าง “สหรัฐแห่งยุโรป” ของนายอริสติด บร็อง รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส เมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่ไม่สำเร็จ ฉะนั้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการร่วมมือทางเศรษฐกิจของยุโรป นำไปสู่การตั้งสภาแห่งยุโรปใน ค.ศ. 1958 (หน้า 130) แต่ความตึงเครียดจากวิกฤตการณ์เบอร์ลิน องค์การนาโตจึงเกิดขึ้น ท่ามกลางความตึงเครียดของสงครามเย็นในทศวรรษ 1960 ทำให้การประชุมสุดยอดที่เจนีวา ใน ค.ศ. 1965 ไม่ได้ผล ในขณะที่ยุโรปตะวันตกก็จับมือร่วมกันตั้งองค์การตลาดร่วมยุโรป ในปี ค.ศ. 1967 พร้อมกับความสำเร็จในการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน

วิจารณ์หนังสือ

ในขณะเดียวกัน ยุโรปตะวันออกก็มีองค์การโคเมคอนช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจแม้จะไม่สำเร็จนัก แต่การทำสนธิสัญญามิตรภาพความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างกันเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1955 หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามองค์การสนธิสัญญาวอร์ซอกก็ประสบความสำเร็จ ทำให้สหภาพโซเวียตควบคุมยุโรปตะวันออกได้ง่าย อันนำไปสู่การประกาศหลักการเบรสเนฟ หรือหลักการอธิปไตยแบบสังคมนิยมในเดือนพฤศจิกายน 1968

เนื่องจากผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ล้นทัดในการจับแง่มุมประวัติศาสตร์จากรรณกรรม ฉะนั้นในบทที่ 7 การฟื้นฟูศิลปะ และวัฒนธรรมหลัง ค.ศ. 1945 จึงเป็นจุดเด่นที่ทำให้หนังสือเล่มนี้น่าสนใจขึ้นมา เพราะผู้เขียนประวัติศาสตร์ยุโรปร่วมสมัยส่วนใหญ่มักจะเน้นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจมากกว่าจะเน้นประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา เนื่องจากผู้เขียนเคยมีงานเขียนทางวิชาการในเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรม ฉะนั้นผู้เขียนจึงหยิบยกวรรณกรรมร่วมสมัยตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่

ที่ 2 เป็นต้นมา เพื่อชี้ภาพของสังคมให้ผู้อ่านได้เห็นด้วยภาพที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและการเมืองอย่างกลมกลืน ทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออก พร้อมด้วยปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) อันเป็นแนวความคิดของชาวยุโรปรุ่นใหม่การละคร จิตรกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของยุโรป เป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ดี

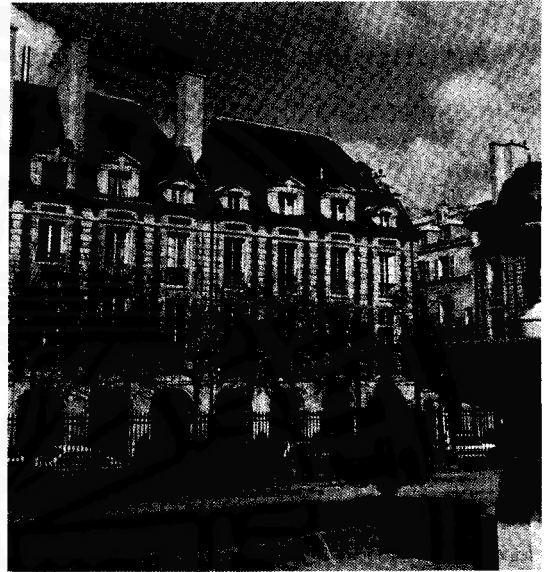
บทที่ 8 ผู้เขียนก็นำผู้อ่านมาสู่โฉมหน้าใหม่ของการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษ 1960 เช่น ปัญหาการรวมเยอรมนี เยอรมนีตะวันตก ในสมัยของลุดวิก แอร์ฮาร์ด ที่ประกาศนโยบาย “มุ่งสู่ตะวันออก” การสร้างกำแพงเบอร์ลินในปี ค.ศ. 1961 นโยบายของเดอโกลล์แห่งฝรั่งเศส ในสมัยสาธารณรัฐที่ 5 ที่จะสร้าง “สหรัฐแห่งยุโรป” (หน้า 185) ต่อด้วยวิกฤตการณ์คิวบา อันมีผลต่อการสิ้นสุดอำนาจของครุสซอฟ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1964 นำไปสู่การฟื้นฟูระบบสตาลิน ของนายเลโอนิด เบรสเนฟ การบุกปล้น

วิจารณ์หนังสือ

เซโกโลวเระเกียมีเอ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1968 ของ กองทัพพอร์ชอ การเดินขบวนของนักศึกษาฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1968 อาจเป็นต้นแบบของการเดิน ขบวนของนักศึกษาในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประ- เทศไทยในเวลาต่อมาก็ได้ เมื่อวิลลี บรานด์ท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตก ในระหว่าง ค.ศ. 1969 - 1974 เขาก็ดำเนินนโยบาย “มุ่งสู่ตะวันออก” โดยมีการยอมรับเยอรมนี ตะวันออกว่าเป็นประเทศเอกราชพร้อมกับมีความ สัมพันธ์กับเยอรมนีตะวันออกอย่างฉันท์มิตร ซึ่งผิดกับนโยบายนายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตก คนต่อมา คือ นายเฮลมุท ชมิดท์ (หน้า 206)

และแล้วยุโรปในสามทศวรรษหลังสงคราม โลกครั้งที่ 2 ก็จบลงด้วยความสุขในบทที่ 9 “ปี แห่งยุโรป” : การเจรจาตกลง ค.ศ. 1970 - 1975 เป็นช่วงบรรยากาศแห่งการผ่อนคลายความ ตึงเครียด (Détente) การร่วมมืออย่างเหนียวแน่น ของยุโรปตะวันตก และการเจรจาจำกัดอาวุธยุทธ- ศาสตร์ ครั้งที่ 1 (SALT1) ในปี ค.ศ. 1972 เรื่องเกี่ยวกับยูโรคอมมิวนิสต์ของพรรคคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันตกที่ปฏิเสธการเป็นผู้นำคอมมิวนิสต์สากลของสหภาพโซเวียต เป็นผลให้โลก ผ่อนคลายความตึงเครียด และจบลงด้วยความ สุขที่ การประชุมเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือ ระหว่างกันในยุโรป ค.ศ. 1975 อันเป็นการสิ้นสุดของหนังสือเล่มนี้

ในความคิดเห็นของผู้วิจารณ์อยากจะให้ผู้ เขียนขยายช่วงเวลา ให้เป็น 4 ทศวรรษ คือสิ้น สุดในปี ค.ศ. 1985 ด้วยว่าหนังสือเล่มนี้ก็ออกมา ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1988 อีกประการหนึ่ง บางเหตุ- การณ์ก็ต่อเนื่องกันมาสิ้นสุดหลังจากปี ค.ศ. 1975 เช่นผู้เขียนก็ยังได้เขียนถึงการรัฐประหารที่โซเวียต ในปี ค.ศ. 1980 (หน้า 124) หรือการที่กวีที่มีชื่อเสียงของประเทศเซโกโลวเระเกีย จาโรสลาวฟ ไชร์เฟรด ได้รับรางวัลโนเบล ใน ค.ศ. 1984 ซึ่งมีบทบาทในการประณามนโยบายเผด็จการ ของรัฐบาลที่ริตรอนสิทธิมนุษยชน (หน้า 163) แต่ผู้วิจารณ์เป็นผู้หนึ่งที่ชอบดูหนังที่จบอย่าง มีความสุข จึงเห็นด้วยและยินดีที่ผู้เขียนจบหนังสือ เล่มนี้ด้วย “เพลงสามัคคีชุมนุม” ในยุโรป เมื่อปี 1975 เมื่อปิดหนังสือไปแล้ว ก็ยังฝันดี

แต่ที่สังเกตุจากการแบ่งตอนแต่ละบท ผู้ เขียนได้ใช้ปัจจัยทางภูมิภาค อิทธิพลและลัทธิ

วิจารณ์หนังสือ

ของมหาอำนาจ ตลอดจนช่วงระยะเวลา เช่น ยุโรปตะวันออก ยุโรปตะวันตก ยุโรปใต้ ช่วงระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945) ถึงทศวรรษที่ 1960 ซึ่งตั้งแต่บทที่ 1-7 ของหนังสือเล่มนี้จะอยู่ในช่วงเวลานี้ ส่วนช่วง ค.ศ. 1960-1970 และช่วง ค.ศ. 1970-1975 มีเพียงอย่างละ 1 บท เปรียบเทียบ “ความแน่นของเนื้อหา” กับ 7 บทแรก จึงดูด้อยลงไป

แต่เมื่อพิจารณาโดยสรุปแล้ว ในฐานะผู้ใช้หนังสือเล่มนี้เป็นตำราเรียน ต้องยอมรับว่าช่วยในการศึกษา ประวัติศาสตร์ยุโรปร่วมสมัยได้มากที่สุดทีเดียว นอกจากเป็นตำราที่ต่อเติมจากประวัติศาสตร์ยุโรปคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ที่สิ้นสุดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ก็จบแล้ว ผู้เขียนยังได้อ้างอิงตำราต่างประเทศที่เชื่อถือได้ และนำหนังสือด้านวรรณกรรมมารับใช้ประวัติศาสตร์ได้อย่างผสมกลมกลืนดีมาก นอกจากนี้ผู้เขียนยังช่วยผู้อ่านในการให้คำแนะนำหนังสือที่เกี่ยวข้องที่เป็นบรรณานุกรม ให้ผู้อ่านได้ทราบและเป็นแนวช่วยค้นต่อไปนับว่าเป็นตำราที่สมบูรณ์แบบจริง ๆ แม้ว่าจะมีคำว่า “ปฏิบัติ” (หน้า 221) ซึ่งลึกลับ “~” กับ “~” แต่ก็ไม่ใช่ความผิดพลาดอะไรมากมาย และก็ไม่ใช่ข้อบกพร่องของผู้เขียนด้วย

ประภาพ เเบญจกุล

**นักศึกษาปริญญาโทสาขาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

อ้อยแก้วแนวใหม่ของไทย

พ.ศ. 2417 - 2453

(รวมเรื่องพร้อมด้วยบทนำเสนอ และตารางประกอบ)

อ้อยแก้วแนวใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 (รวมเรื่องพร้อมด้วยบทนำเสนอ และตารางประกอบ) เป็นหนังสือลำดับแรกของโครงการศึกษาวรรณกรรมไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หนังสือเล่มนี้มีขนาดรูปเล่มพอ ๆ กับวิทยานิพนธ์ทั่วไป ความยาว 258 หน้า ในหนังสือแบ่งออกเป็นสองภาค คือ ภาคที่ 1 ประกอบด้วย บทนำเสนอ และภาคผนวกซึ่งเป็นตารางประกอบเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เขียนขึ้นกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์โดยเรียงตามระยะเวลา ส่วนภาคที่ 2 เป็นการรวบรวมเรื่องร้อยแก้ว

วิจารณ์หนังสือ

แนวใหม่ของไทยที่แต่งขึ้นในช่วง พ.ศ. 2417 - 2453

ร้อยแก้วแนวใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 นี้เหมาะสำหรับผู้สนใจศึกษาอย่างยิ่ง โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้สนใจทางด้านวรรณกรรมเท่านั้น เพราะในเนื้อหาโดยเฉพาะภาค 2 มีเรื่องหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ และทัศนคติของคนในสังคมขณะนั้น เช่น เรื่อง “นายจิตรกับนายใจสนทนากัน” ของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ได้สะท้อนให้เห็นทัศนคติที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ในสมัยนั้น หรือเรื่อง “มั่งมีขึ้นได้ในวันเดียว” ของพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ ก็เป็นเรื่องที่เสนอความคิดเกี่ยวกับการใช้ระบบเครดิตในธุรกิจการค้า เป็นต้น

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้มีตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มตั้งแต่บทนำเสนอของ น.ต.หญิง สุมาลี วีระวงศ์ ที่สรุปลักษณะการเขียนร้อยแก้วขนาดสั้นในช่วง 36 ปีไว้ได้อย่างกระชับ จนผู้อ่านสามารถเห็นภาพรวมอย่างคร่าว ๆ ของลักษณะร้อยแก้วขนาดสั้นในยุคนี้ ซึ่งผู้เขียนแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้น ในดุริยบท (พ.ศ. 2417 - 18) ช่วงที่ 2 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้น ในวชิรญาณวิเศษ และวชิรญาณ (พ.ศ. 2428 - 42) ช่วงที่ 3 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้นช่วงปลายรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2443 - 53)

“มีเรื่องหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์และทัศนคติของคนในสังคมขณะนั้น”

ลักษณะการเขียนบทนำเสนอเป็นการเขียนสรุปอย่างแท้จริง แม้การยกข้อมูลมาประกอบข้อสมมุติฐานของผู้เขียนก็เป็นเพียงการกล่าวอ้างชื่อเรื่องเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ เช่น

“ดุริยบทกลายเป็นต้นเหตุของความแตกร้าระหว่าง

“เด็ก” กับ “ผู้ใหญ่” ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

จากข้อความนี้ทำให้ผู้อ่านใคร่รู้ว่า “ผู้ใหญ่” และ “เด็ก” เป็นใคร ความแตกร้าคืออะไร ฉะนั้นผู้อ่านหากต้องการเข้าใจอย่างแจ่มชัด จะต้องอ่านร้อยแก้วขนาดสั้นในภาค 2 ประกอบด้วยจุดนี้ไม่ใช่ข้อบกพร่อง แต่กลับเป็นเสน่ห์ที่ผูกใจผู้อ่านให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่อไป อีกทั้งยังไม่เป็นการผูกขาดความคิดของผู้อ่านอีกด้วย

ส่วนตารางประกอบ ที่อยู่ในภาคผนวก

วิจารณ์หนังสือ

ท้ายบทนำ นับว่ามีประโยชน์มาก เพราะในภาคผนวก ก. ผู้เขียนได้ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เทียบเคียงกับเหตุการณ์สำคัญทางวรรณคดีตามระยะเวลา ทำให้ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์บ้านเมืองและวรรณกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ดีขึ้น ส่วนในภาคผนวก ข. เป็นตารางแสดงรายละเอียดของร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 ทั้งชื่อเรื่องปีที่แต่ง ผู้แต่ง ชื่อหนังสือที่พิมพ์เรื่อง ความยาวของเรื่อง ตัวละครหลัก แก่นเรื่อง ลักษณะการเขียนที่มาของเรื่อง และข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องและผู้เขียนค้นคว้าเพิ่มเติมมาได้ ตารางประกอบในภาคผนวก ข. นี้มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจค้นคว้าทางด้านนี้ต่อไป เพราะตารางนี้จะเป็นเสมือนเข็มทิศชี้แหล่งค้นคว้าได้อย่างดีทีเดียว ส่วนข้อดีจะมีบ้างก็คือ ในสารบัญควรรบอกลำดับ

หน้าที่ภาคผนวก ก. และ ข. เริ่มต้นด้วยจะช่วยให้การอ่านและค้นหาสะดวกขึ้น

ในภาคที่ 2 เป็นส่วนที่รวบรวมเรื่องร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 ซึ่งผู้เขียนได้คัดเลือกมาพิมพ์ไว้เพียง 39 เรื่อง ถึงแม้จะได้ชื่อว่าร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย ก็เป็นของใหม่สำหรับยุคนั้น แต่เป็นเรื่องอ่านค่อนข้างยากสำหรับยุคนี้ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้จัดทำคัดลอกตามต้นฉบับ โดยไม่เปลี่ยนระบบการเขียนและถ้อยคำให้ง่ายขึ้นตามระบบการเขียนปัจจุบันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะถึงจะอ่านยาก แต่เมื่ออ่านแล้วก็ได้อรรถรสของภาษามยุคนั้น และยังสามารถใช้ศึกษาความแตกต่างของภาษาแต่ละสมัยได้ด้วย อีกทั้งผู้จัดทำยังทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ซึ่งช่วยให้สามารถอ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

หนังสือเรื่องร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 เป็นหนังสือที่มีคุณค่าสมควรที่ผู้สนใจจะแสวงหาอ่าน และนับเป็นสิ่งที่น่ายินดีสำหรับสมาคมภาษา และหนังสือฯ ที่ได้มอบสิ่งมีค่าทางวิชาการให้แก่ผู้อ่านและวงการวิชาการอีกครั้งหนึ่ง และเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คณะกรรมการสมาคมภาษาและหนังสือฯ จะสร้างสรรค์หนังสือคุณภาพคับเล่มเช่นนี้ออกมาให้พวกเราได้ชื่นชมอีก

ประคอง เจริญจิตกรธม

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิจารณ์หนังสือ

The Coming Of The Strangers

LIFE IN AUSTRALIA 1788-1822

Baiba Berzins

Berzins, Baiba, *The Coming of the Strangers : Life in Australia 1788 - 1822.*

Collins Publishers Australia, 1988.

144 pages (\$A 19.95)

ในโอกาสที่ประเทศออสเตรเลียมีอายุครบ 200 ปี ใน ค.ศ. 1988 นี้ หน่วยงานราชการและเอกชนหลายแห่งของออสเตรเลียได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก จัดรายการแสดงและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโอกาสพิเศษนี้ ตลอดจนได้ดำเนินการซ่อมแซม บำรุงรักษาสถานที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ โดยเฉพาะที่นครซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลล์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียเมื่อเรือ

อังกฤษ 11 ลำได้นำเจ้าหน้าที่อังกฤษ ผู้คุมนักโทษ นักโทษชาย - หญิง และกะลาสี จำนวน 1,300 คน มาจัดตั้งอาณานิคมที่บริเวณซิดนีย์โคฟชายฝั่งตอนเหนือของนครซิดนีย์ในวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1788

The Coming of the Strangers : Life in Australia 1788 - 1822 นับว่าเป็นหนังสือที่ระลึกอีกเล่มหนึ่งที่พิมพ์เผยแพร่ในปีสำคัญนี้ เป็นผลงานของ Baiba Berzins อดีตอาจารย์ประวัติศาสตร์และการเมืองออสเตรเลีย แห่งมหาวิทยาลัยซิดนีย์และมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลล์ นักจดหมายเหตุแห่งมหาวิทยาลัยวูลลองกอง และกองจดหมายเหตุแห่งรัฐนิวเซาท์เวลล์ อดีตนายกสมาคมนักจดหมายเหตุแห่งชาติและผู้จัดการห้องสมุดมิชเชลล์ในหอสมุดแห่งรัฐนิวเซาท์เวลล์ในนครซิดนีย์ โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบริษัท IBM แห่งออสเตรเลีย และใช้เป็นหนังสือในการอ่านหรืออธิบายประกอบการจัดแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในห้องสมุดมิชเชลล์ในหัวข้อนิทรรศการ "The Coming of the Strangers : The First 30 Years, 1788 - 1822" ซึ่งได้เปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยไม่เสียค่าบัตรผ่านประตูตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1988 เมื่อครบรอบ "วันเกิด 200 ปี" ของประเทศ และจะเปิดแสดงต่อไปจนถึงสิ้นปีนี้

The Coming of the Strangers เป็นหนังสือที่ระลึกครบรอบ 200 ปีของประวัติ

วิจารณ์หนังสือ

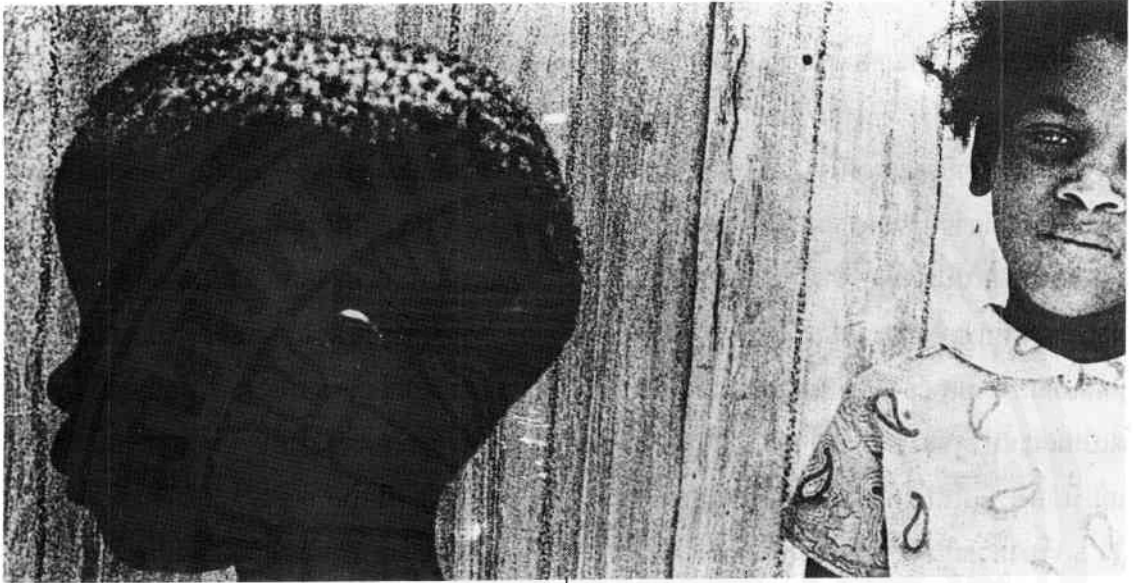
ศาสตราจารย์ออสเตอร์เลียที่น่าสนใจมากและเหมาะแก่ผู้ที่อยากเรียนอยากรู้ประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในช่วงการจัดตั้งอาณานิคมเล่มหนึ่ง Berzins ได้ใช้ความพยายามอยู่หลายปีในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่นจดหมาย บันทึกข้อความ หนังสือพิมพ์ รายงาน ฯลฯ ที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ (อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สเปนและสหรัฐอเมริกา) เพื่อเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ Berzins แบ่งหัวข้อใหญ่ ๆ ในการศึกษาไว้ 5 เรื่องด้วยกันคือ ความสัมพันธ์ระหว่างพวกอับอริจินกับคนขาว, สภาพแวดล้อมของออสเตรเลีย และการเปลี่ยนแปลง, ฝ่ายบ้านเมืองกับผู้อยู่ได้ปกครอง, บทบาทของชาวอาณานิคมทั้งหญิงและชายและความสัมพันธ์ระหว่างออสเตรเลียกับประเทศต่าง ๆ ในสมัยอาณานิคมระยะแรก

งานเขียนของ Berzins มีลักษณะเด่นด้านการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ มาสังเคราะห์ อธิบายตีความ และสร้างภาพจำลองของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในสมัยบุกเบิก และจัดตั้งอาณานิคมได้อย่างน่าตื่นตะลึง มีสีสันชวนให้ติดตาม แต่ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็มีวิธีการเสนอความคิดเห็นโดยให้เอกสารเหล่านั้นผู้กร้อยเรื่องราวในประวัติศาสตร์เมื่อ 200 ปีที่แล้ว และเล่าเรื่องของมันเองได้อย่างกลมกลืนกันที่สุด จนบางครั้งผู้อ่านอาจจะรู้สึกเหมือนเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์นั้นเอง นอกจากนี้ผู้เขียนยังสามารถใส่ “วิญญาณ” และให้ “ความเป็นธรรม” แก่บุคคลใน

ประวัติศาสตร์ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชนชั้นปกครองลงมาจนถึงคนพื้นเมืองเผ่าอับอริจิน ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนที่แท้จริง และนักโทษชาย - หญิงที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันประวัติศาสตร์ของออสเตรเลียให้เจริญรุดหน้า Berzins กำหนดระยะเวลาการศึกษาของเธอไว้เพียง 34 ปี คือระหว่างการจัดตั้งอาณานิคมในค.ศ. 1788 จนถึง ค.ศ. 1822 เมื่อแมคควารีได้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของข้าหลวงแห่งนิวเซาท์เวลส์ ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวนี้ชาวอาณานิคมเกือบทั้งหมดเป็น “นักโทษ” ที่ต้องโทษคดีอาญาจากทางการอังกฤษ และถูกระบายจากคุกอังกฤษมาลงโทษในออสเตรเลีย

จุดเด่นของ *The Coming of the Strangers* คือการเริ่มต้นด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า “คนขาว” ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียเมื่อ 200 ปีที่ผ่านมา นั้น ต่างเป็น “ผู้รุกรานและคนแปลกหน้า” ในออสเตรเลีย เพราะในขณะนั้น “คนดำ” หรือ “พวกอับอริจิน” ที่มีอยู่นับร้อยเผ่าพันธุ์และมีภาษาพูดแตกต่างกันกว่า 200 ภาษาได้ครอบครองดินแดนส่วนต่าง ๆ ของออสเตรเลียเป็นเวลานานนับหมื่น ๆ ปีแล้ว ในสายตาของชาวอาณานิคมนั้น ชนเผ่าอับอริจินอาจจะเป็นคนป่าเถื่อนไร้วัฒนธรรมหรือเป็นมนุษย์ในยุคดึกดำบรรพ์ แต่โดยข้อเท็จจริงแม้พวกอับอริจินจะเปลือยกายและกินอยู่กันตามธรรมชาติ พวกเขาก็สามารถ “พัฒนาระเบียบวิธีการจัดการ

วิจารณ์หนังสือ

กับที่ดิน และทรัพยากรตามธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพยอดเยี่ยม” (หน้า 15) Berzins ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่ปราศจากพื้นฐานความเข้าใจระหว่างพวกอับริจินและ “คนแปลกหน้า” และเสนอประเด็นในความแตกต่างหลายอย่างในด้านความคิดอุปนิสัยและวิถีชีวิตระหว่างชนสองกลุ่มนี้ ซึ่งไม่สามารถจะเอามาตราฐานและค่านิยมของชาวยุโรปมาตัดสินได้ แม้กระทั่งเรื่องกลิ่นตัวของพวกอับริจินซึ่งกัปตันเดวิทคอลลินส์ได้บันทึกไว้ว่า “เหม็นบรลีย์” เพราะเป็นกลิ่นที่ประสมประสานระหว่างกลิ่นตัวกับมันปลาที่พวกอับริจินนิยมนำมาทาตัวเพื่อป้องกันแสงอาทิตย์กับยุงที่รบกวนตลอดเวลา แต่ในมุมตรงกันข้ามพวกนักโทษที่ใส่แบบฟอร์มและเสื้อผ้าสกปรกซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศตลอดจนการขาดนิสัยการรักษาความสะอาด (อาบน้ำ) ก็คงจะส่งกลิ่นอันน่ารังเกียจ

และสร้างความสะอิดสะเอียนให้แก่พวกอับริจินได้ไม่มากนักน้อยเช่นเดียวกัน (หน้า 31)

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม แต่ทั้ง “คนแปลกหน้า” และ “เจ้าของถิ่น” ต่างก็สร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (แต่ในวิถีทางที่ไม่ง่ายนัก) Berzins ได้ลำดับเหตุการณ์ของความสัมพันธ์ต่าง ๆ เท่าที่เธอรวบรวมได้อย่างต่อเนื่องและเคลื่อนไหวจนทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างความเจริญของโลกตะวันตกและความเรียบง่ายเป็นธรรมชาติของพวกอับริจิน แต่ในที่สุด “ความเหนือกว่าของคนขาว” (The White man's superiority) ซึ่งนำมาพร้อมกับค่านิยมแปลกใหม่ การมอมเมา (เหล้า) เชื้อโรค (ฝีดาษ) ความตายและอื่น ๆ ได้ก่อผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของพวกอับริจินและทำให้พวกเขาไม่สามารถดำรงชีวิตอย่าง

วิจารณ์หนังสือ

ดั้งเดิมหรือหันหลังให้แก่ “คนแปลกหน้า” ได้อีกต่อไป

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่เกิดจากการก่อตั้งของชาวยุโรปเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาแต่ออสเตรเลียก็มีลักษณะพิเศษที่ว่าผู้ก่อตั้งประเทศส่วนใหญ่เป็นนักโทษที่ทางการอังกฤษระบายนมาจากที่คุมขังอันแออัดยัดเยียดภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม หนังสือประวัติศาสตร์ออสเตรเลียทั่วไปที่ไม่นับศึกษาเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะมักจะละเลยที่จะพาดพิงถึงบทบาทของนักโทษเหล่านี้ อย่างจริงจัง จึงทำให้เราขาด “ภาพ” ที่มีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไปอย่างน่าเสียดาย แต่ใน *The Coming of the Strangers* นี้ Berzins ได้พยายามค้นคว้าและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ของนักโทษเพื่อแสดงให้เห็นถึงอีกมิติหนึ่งในสังคมซึ่งไม่ได้มีแต่นักโทษที่มอมเมาในอบายมุข ทะเลาะวิวาท ทุบตีกัน หรือก่อความไม่สงบ แต่นักโทษหลายคนเช่น John Baughan, Robert Sidsway, George Wowe, James Ruse, Francis Greenway, Simon Lord ฯลฯ ก็ได้สร้างความเจริญให้แก่อาณานิคมจนเป็นที่ยกย่องในสังคม ธนาคารแห่งแรก, หนังสือพิมพ์ฉบับแรก โรงละครแห่งแรก, สถาปัตยกรรมที่สวยงาม และอื่น ๆ ก็ล้วนแต่เป็นผลงานของอดีตนักโทษเหล่านี้ทั้งสิ้น

สิ่งที่น่าสนใจของหนังสืออีกเรื่องหนึ่งได้แก่บท “The Lot of Women” ซึ่งเป็นการศึกษา

ใหม่เกี่ยวกับบทบาทและเรื่องราวของนักโทษหญิงในอดีตที่ผ่านมา นักโทษหญิงมักถูกมองว่าเป็นเพียง “เศษขยะชั้นต่ำ” เท่านั้น บันทึกต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ชายร่วมสมัยมักจะลำเอียงและมองผู้หญิงเหล่านี้ (ซึ่งมีจำนวน 209 คน จากจำนวนนักโทษทั้งหมด 951 คน) ว่าเป็นพวกขี้เมา ไร้ระเบียบ ขาดയാอายุ ไร้ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ยั่ววานผู้ชายก่อการทะเลาะวิวาท และอื่น ๆ ภาพลบของนักโทษหญิงในฐานะเป็น “อิตัว” (damned whores) ได้ประทับรอยอยู่ในประวัติศาสตร์ออสเตรเลียมาเป็นเวลานานจนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ นักประวัติศาสตร์ออสเตรเลียได้เริ่มศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในสมัยการตั้งอาณานิคมยุคแรกกันอย่างจริงจัง

Berzins มีความเห็นตรงกับนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่เช่น P. Robinson (*The Hatch and Brood of Thime* (Sydney 1985)), A. Summers (*Damned Whores and God's Police* (Melbourne, 1975)) และ Katrina Alford (*Production or Reproduction? An economic history of women in Australia, 1788 - 1805* (Melbourne, 1984)) ที่มองเห็นว่านักโทษหญิงส่วนใหญ่เป็นพลังที่สำคัญของการปูรากฐานของความเจริญของออสเตรเลียเช่นเดียวกับชาย Berzins ได้เตือนผู้อ่านให้ระมัดระวังอันตรายในการด่วนสรุปเกี่ยวกับสภาพของนักโทษหญิงจากบันทึก

วิจารณ์หนังสือ

ของเจ้าหน้าที่ร่วมสมัย เพราะบันทึกดังกล่าวนี้เป็นบันทึกเรื่องราวของนักโทษหญิงที่กระทำ ความผิดและ “เข้ามาเกี่ยวข้องขัดแย้งกับกฎหมาย” (หน้า 100) เท่านั้น จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าหญิงโสเภณีที่ถูกส่งตัวมายังออสเตรเลียนี้มีจำนวนเพียงร้อยละ 20 และผู้หญิงหลายคนในจำนวนดังกล่าวนี้ก็อาจหาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นหญิงโสเภณีเพียงชั่วคราวครั้งชั่วคราวเท่านั้น นักโทษหญิงที่ได้กระทำ ความผิดส่วนใหญ่ (ตั้งแต่ลักทรัพย์เพียงเล็กน้อยจนถึงคดีอุกฉกรรจ์) เคยมีอาชีพสุจริตเป็นหญิงรับใช้ แม่ครัว ผู้ช่วยพยาบาล คนซักผ้า เสื้อผ้า พี่เลี้ยงเด็ก และคนงานในโรงงานทอผ้า ฯลฯ เมื่อเข้ามาปักหลักในออสเตรเลียแล้วหลายคนได้ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานใหม่ของพวกเขา เช่น Olive Gaskin ได้ร่วมกับสามีเธอรับเหมาก่อสร้างและเป็นเจ้าของโรงสี M.Hays เป็นช่างเสื้อผ้า Sarah Bird เป็นคนแรกที่ได้ใบอนุญาตให้เปิดร้านจำหน่ายสุรา และ Mary Reiby เป็นเจ้าของกิจการเรือสินค้าและเรือล่าปลาวาฬและไร่ขนาดใหญ่ เป็นต้น

34 ปีในช่วงระยะเวลาแรกของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นระยะเวลาที่ชาวออสเตรเลียได้เริ่มสร้างลักษณะนิสัย เอกลักษณ์ และบุคลิกที่เป็นของตนเอง ซึ่งรวมทั้ง “สำเนียงอังกฤษ” ซึ่งเริ่มแตกต่างไปจากชาวอังกฤษโดยทั่วไป ลูก - หลานของอดีตนักโทษก็มีความสูงเฉลี่ยเพิ่มขึ้น สุขภาพแข็งแรง

“หากใครต้องการจะหาอ่านหนังสือดี ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ออสเตรเลียสักเล่ม ก็คงจะไม่ผิดหวัง”

แรง และมีความนับถือตนเองมากขึ้น (หน้า 128) ใน ค.ศ. 1821 ออสเตรเลียได้จัดพิมพ์หนังสือของตนเองเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเล่มคือ *The Australian Magazine* ที่เนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมและความสนใจที่เป็นของชาวออสเตรเลียมากขึ้น และอาจกล่าวได้ว่านับแต่นั้นเป็นต้นมาออสเตรเลียได้ก้าวออกห่างจากวัฒนธรรมของยุโรปมากขึ้นทุกที

นอกเหนือไปจากเนื้อหาที่น่าสนใจและชวนให้ติดตามศึกษาโดยตลอดแล้ว หนังสือ *The Coming of the Strangers* ยังเพิ่มคุณค่าให้แก่ตัวเองด้วยการพิมพ์ที่ประณีตด้วยกระดาษอาร์ตอย่างดี และมีรูปภาพประกอบกว่า 80 ภาพ มีทั้งลายมือเขียนของบุคคลสำคัญ ๆ และนักสำรวจสมุทบันทึกรความจำ, จดหมาย ภาพวาดของ

วิจารณ์หนังสือ

พวกอ็อบริจิน สัตว์ต่าง ๆ พืชพันธุ์ผลไม้ทัศนียภาพ รวมทั้งภาพเหมือนของบุคคลต่าง ๆ (ส่วนหนึ่งของเอกสารและภาพต้นฉบับเหล่านี้ได้จัดแสดงให้ประชาชนชมในนิทรรศการ “The Coming of the Strangers : The First 30 Years 1788 - 1822” ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องราวการจัดตั้งอาณานิคมในออสเตรเลียให้เข้มข้นสมจริงและน่าประทับใจมากยิ่งขึ้น

หากใครต้องการจะหาอ่านหนังสือดี ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ออสเตรเลียสักเล่มก็คงจะไม่ผิดหวังกับ “*The Coming of the Strangers*” ของ Baiba Berzins นี้อย่างแน่นอน

อนันต์ชัย เลาทะพันธุ์
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

จากจักรพรรดิสู่สามัญชน
อัตชีวประวัติอัยซิง เจี้ยวหรง ฟู่อี้
ยุพาเรศ วินัยธร แปลจาก
FROM EMPEROR TO CITIZEN
สำนักพิมพ์รวมธรรมส์ 2531, 453 หน้า

อัยซิง เจี้ยวหรง ฟู่อี้ ก็คือจักรพรรดิซวงถ่งหรือจักรพรรดิองค์สุดท้ายของราชวงศ์ซิง และองค์สุดท้ายของประวัติศาสตร์ราชวงศ์จีน การเป็นคนสำคัญในประวัติศาสตร์ช่วงสำคัญทำให้บันทึกนี้มีความหมายและมีค่าควรแก่การศึกษา ยิ่งแต่อัตชีวประวัตินี้เขียนขึ้นเมื่อเหตุการณ์ผ่านมาเป็นเวลานานหลายสิบปีแล้ว และเหตุการณ์แรก ๆ ที่เกิดขึ้นก็ดูเหมือนว่าผู้เขียนซึ่งอยู่ในวัยเยาว์มากเกือบจะจำไม่ได้ กระนั้นก็ยังมีส่วนบางประการเกี่ยวกับฐานะ บุคคล และสิ่งแวดล้อมสมัยนั้นอธิบายไว้ให้ผู้อ่านได้พิจารณามากกว่าที่จะสรุปเพียงว่า จักรพรรดิผู้เยาว์เจริญเติบโตขึ้นมาอย่างสุขสบาย ท่ามกลางผู้อภิบาลตามประเพณีโบราณ และเมื่อถูกจัดการให้สละราชย์แล้วก็ยังได้

วิจารณ์หนังสือ

รับอภิสิทธิ์ให้อยู่ในพระราชฐานชั้นใน มีความเป็นอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือยได้รับความรับผิดชอบใด ๆ ต่อกิจการบ้านเมือง หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นชัดว่า จักรพรรดิผู้ไร้อิทธิพลดำรงชีวิตอยู่ในฐานะ “โอรสสวรรค์” อย่างเดียวตาย พลัดพราก ขาดความรักใคร่รอบอุ้มมาแต่น้อย ภายในที่รโหฐานมีผู้อยู่ใกล้ชิดจำนวนมากก็คน แม้กระทั่งพระอาจารย์ก็ไม่ใคร่จะจริงใจ และแข่งดีกันเพื่อประโยชน์ตนในการให้คำแนะนำแก่จักรพรรดิผู้เยาว์ไปในทางที่ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์อย่างผิด ๆ ผู้เขียนได้กล่าวถึงการหลงเชื่อบุคคลต่าง ๆ ที่อ้างตนว่าเป็นผู้จงรักภักดี การกล่าวถึงเช่นนี้อาจตีความได้ว่าเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดของผู้เขียนอย่างไรก็ตาม หากนำข้อมูลอื่นรวมทั้งที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้เข้ามาพิจารณาประกอบด้วยแล้ว ก็มีสาระให้ได้ศึกษาประวัติศาสตร์มิติหนึ่งในระยะนั้นอีกหลายประการ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 9 บท พร้อมทั้งแผนผังอธิบายเชื้อสายของราชวงศ์ชิงกับภาพบุคคลสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียน และภาพของผู้เขียนเองไว้ด้วยสาระสำคัญของหนังสือมีดังนี้

บทที่ 1 อธิบายประวัติครอบครัวของข้าพเจ้า โดยกล่าวถึงเชื้อสายทางฝ่ายบิดาและมารดา บทนี้มี 5 ตอน ตอนแรกกล่าวถึง *พระอัยกา องค์ชายฉุนที่ 1* ซึ่งเป็นบรรพบุรุษสายตรง เป็นโอรสองค์หนึ่งของจักรพรรดิองค์

ที่ 6 ในราชวงศ์ชิง พระอัยกามีภรรยาเป็นน้องสาวแท้ ๆ ของพระนางซูสีไทเฮา เมื่อพระโอรสของพระนาง ซึ่งขึ้นเป็นจักรพรรดิถึงจ้อไม่มีรัชทายาท พระนางจึงให้รับบุตรชายคนโตของพระอัยกาไปเป็นบุตรบุญธรรมของจักรพรรดิถึงจ้อ บุตรบุญธรรมผู้นี้ก็คือจักรพรรดิกวางสู ซึ่งพระนางซูสีได้ใช้อำนาจ “พระราชมารดา” กับพระองค์จักรพรรดิกวางสูมีน้องชายรองต่างมารดาผู้ได้รับตำแหน่งเป็นองค์ชายฉุนที่ 2 องค์ชายนี้คือพระบิดาของผู้เขียน ตอนที่สอง กล่าวถึงเชื้อสายฝ่ายมารดา *ตาของข้าพเจ้า หยงลู่* เป็นชาวแมนจู และเป็นข้าราชการที่ซูสีไทเฮาไว้วางใจ ลูกสาวของขุนนางผู้นี้จึงได้รับเลือกให้แต่งงานกับองค์ชายฉุนที่ 2 พระบิดา ตอนที่สาม อธิบายเหตุการณ์การตัดสินใจของพระนางซูสีไทเฮา เลือกผู้เขียนขึ้นเป็นรัชทายาท ตอนที่สี่ *พระบิดาผู้สำเร็จราชการ* และตอนที่ห้า *เรื่องภายในบ้านขององค์ชาย* ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่มีพระอัยกาซึ่งมีภรรยา 4 คน มีศักดิ์เป็นย่าของผู้เขียน ย่าใหญ่คือน้องสาวของพระนางซูสีที่มีบุตรชายคือจักรพรรดิกวางสู ส่วนย่าแท้ ๆ ของผู้เขียนเป็นภรรยาคนที่ 3 ของพระอัยกา พระอัยกาเสียชีวิตเมื่อพระบิดาอายุ 7 ปี ย่าจึงเป็นผู้ดูแล ชีวิตของพระบิดาอยู่ในกรอบขนชั้นสูง ไม่มีการสังคมนับกับโลกภายนอก พระบิดามีภรรยา 2 คน มารดาผู้เขียนเป็นแบบฉบับของชาวแมนจู คือค่อนข้างดุ พระบิดาจึงปล่อยให้เป็นผู้จัดการทุกเรื่องภายในบ้าน ผู้เขียน

วิจารณ์หนังสือ

“บทที่หนึ่งของหนังสือนี้ให้ภาพชีวิตครอบครัวชั้นสูง แทรกประวัติศาสตร์และประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอธิบายธรรมเนียมการลำดับเครือญาติอันสลับซับซ้อนให้เข้าใจเป็นอย่างดี”

เล่าว่ากลัวแม่มากกว่าพ่อ เมื่อถูกพรากไปเป็นจักรพรรดิตั้งแต่อายุ 3 ขวบ ได้กลับมาพบแม่อีกครั้งเมื่ออายุ 10 ปี ความท่างเห็นทำให้มีความรู้สึกว่แม่เป็นคนแปลกหน้า

บทที่หนึ่งของหนังสือนี้ให้ภาพชีวิตครอบครัวชั้นสูง แทรกประวัติศาสตร์และประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งอธิบายธรรมเนียมการลำดับเครือญาติอันสลับซับซ้อนให้เข้าใจเป็นอย่างดี

บทที่ 2 วยเยาว์ แบ่งเป็น 6 ตอน ตอนที่หนึ่ง การขึ้นครองราชย์และการสละราชสมบัติ เล่าถึงความโกลาหลในพระตำหนักองค์ชายผู้สำเร็จราชการที่กำลังส่งมอบรัชทายาทวัย 3 ปี เข้าวังไปพร้อมแม่นม สองวันต่อมาก็เข้าพิธีขึ้นครองราชย์สืบต่อจากจักรพรรดิทางสุที่สิ้นพระชนม์แล้ว วันทำพิธียังเป็นวันที่พระนางซูสีสิ้นพระชนม์ด้วย การเป็นรัชทายาทก็เท่ากับเป็นโอรสบุญธรรมของจักรพรรดิทางสุ ดังนั้น

พระมเหสีทรงยี่จึงมีศักดิ์เป็น “พระราชชนนี” และเป็นผู้ใช้อำนาจ “พระราชมารดา” ดูแลจักรพรรดิผู้เยาว์ พระนางทรงยี่ผู้นี้เองที่เป็นผู้จัดการให้จักรพรรดิผู้เยาว์สละราชย์เมื่ออายุ 6 ขวบ เพราะการขอร้องของหยวน ซื่อ ซ้าย ตอนที่สองเป็นตอน “อยู่อย่างจักรพรรดิ” ตามกฎหมายให้อภิสิทธิ์แก่เชื้อพระราวงศ์ซึ่ง ผู้เขียนเปรยถึงการดำรงชีวิตที่ “ไม่สมประกอบ” ภายในพระราชฐานชั้นในเพราะ “ประเทศเป็นสาธารณรัฐและประชาชนก็ได้กลายเป็นคนที่อยู่ในศตวรรษที่ 20 แล้ว” แต่ตนเอง “ยังมีความเป็นอยู่เยี่ยงจักรพรรดิ...กับละอองของสมัยศตวรรษที่ 19” ตอนที่สาม เล่าถึง “มารดาทั้งหลายกับบุตรชาย” เมื่อผู้เขียนได้รับเลือกเป็นรัชทายาทนั้น ได้มีฐานะเป็นโอรสบุญธรรมของทั้งจักรพรรดิถงจื้อและทางสุ เพราะฉะนั้น เจ้าจอมชั้นสูงทุกคนของจักรพรรดิทั้งสองจึงมีศักดิ์เป็น “พระมารดา” ตามธรรมเนียม “พระมารดา” เหล่านี้ทำหน้าที่ดู

วิจารณ์หนังสือ

แลจักรพรรดิน้อยอย่างเข้มงวดและเต็มไปด้วยพิธีการ แม้บิดามารดาแท้ ๆ ก็ไม่อาจเข้าถึงองค์จักรพรรดิโดยง่าย ตอนที่สี่ *การศึกษาในพระตำหนักอยู่* ฉิง ผู้เขียนเริ่มเรียนหนังสือเมื่อ 5 ขวบ วันเริ่มศึกษาต้องเป็นวันมงคลตามหลักโหราศาสตร์ หนังสือเรียนส่วนใหญ่เป็นตำราโบราณ ผู้เขียนเล่าอย่างสนุก ๆ ถึงวิธีท่องจำ การจ้างนักเรียนอื่น ๆ เข้ามาร่วมเรียน เวลาทำผิดนักเรียนเหล่านั้นก็ถูกดุแทน เป็นต้น ผู้เขียนยอมรับว่าในบรรดาพระอาจารย์หลายคนนั้น ที่มีอิทธิพลยิ่งต่อตนก็คือ พระอาจารย์ชาวฮกเกี้ยน ชื่อ เงิน เป่า เซิน และชาวอังกฤษชื่อ เรจินัล จอห์นสตัน ตอนที่ห้า *บรรดาชั้นที่* ประเภทต่าง ๆ ชั้นที่ขึ้นผู้ใหญ่วิไลซ์คิดคนหนึ่งทำหน้าที่พระอาจารย์สอนตัวหนังสือจีนเล่านิทานปรัมปราต่าง ๆ เป็นเพื่อนเล่นแต่ชั้นที่โดยทั่วไปก็มักจะเป็นประเภทฉ้อราษฎ์บังหลวง ตอนที่หก *“แม่หมของข้าพเจ้า”* เล่าประวัติและคุณสมบัติของผู้ที่ถูกเลือกมาเป็นแม่หมแม่มนี่เลี้ยงผู้เขียนมาถึง 9 ปี จึงเป็นบุคคลที่มีความหมายต่อผู้เขียนมาก

บทที่ 3 จากพระราชฐานชั้นใน
สู่กงศุลญี่ปุ่น ชื่อเรื่องบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ มีถึง 13 ตอน เริ่มที่ *สมัยของหยวน ซื่อ ซ้าย* ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐที่ใช้พระราชฐานชั้นนอกเป็นทำเนียบ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าเขตพระราชฐานชั้นในได้ถูกปิดกั้นโดย

สิ้นเชิง เพราะฉะนั้นผู้ผู้ภายในเขตพระราชฐานชั้นในจึงได้แต่คาดคะเนและสร้างความหวังจากเหตุการณ์ ภายนอกที่ได้ยินมาไปในทางเข้าข้างตนเองคือเชื่อว่า อาจมีการฟื้นฟูพระราชอำนาจซึ่งความจริงแล้วเป็นการเตรียมการสำหรับหยวน ซื่อ ซ้าย เองที่จะขึ้นเป็นจักรพรรดิ ต่อไปเป็นตอน *การฟื้นฟูในปี 1917* กล่าวถึงการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จุดความหวังชั่วคราวให้แก่ฝ่ายที่ต้องการให้จักรพรรดิกลับขึ้นครองราชย์ การณ์กลับเลวร้ายลงเมื่อพระราชฐานชั้นในถูกทิ้งระเบิดทางอากาศเป็นการชู่ขวัญ ในตอนนี้และตอนต่อไปผู้อ่านอาจจะได้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์บางประการที่น่าสนใจ ตอนที่สาม *ผู้นำของเป่ย์หยาง* เป็นตอนที่จะได้เห็นความแตกแยกหลายฝ่าย ตอนที่สี่ *ยังคงมีความหวัง* เล่าเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของผู้ที่อยากให้กลับคืนสู่ระบอบการปกครองแบบเดิม รวมทั้งข่าวลือและข่าวหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ตอนที่ห้า *เรจินัล จอห์นสตัน* พระอาจารย์สอนภาษาอังกฤษผู้ใช้ชีวิตอยู่ในเอเชียมากกว่า 20 ปี ได้สอนให้รู้จักธรรมเนียมอังกฤษ

วิจารณ์หนังสือ

ด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำของบุคคลผู้นี้ก็ทำให้จักรพรรดิตัดทางเปี้ยทิ้ง เพราะฉะนั้นข้าราชการสำนักจึงเกลียดจ้อหันสตันมาก ตอนที่หก เรื่อง *พิธีอภิเษกสมรส* ซึ่งใช้เวลาถึง 5 วัน มีการฉลองอีก 3 วัน 3 คืน งานพิธีนี้มีชาวต่างประเทศเข้ามาอวยพรในพระราชฐานชั้นในมากมาย ผู้เขียนได้แสดงความรู้สึกในตอนนี่ว่าตนเองเจริญวัยแล้ว “ถ้าไม่เกิดการปฏิวัติ...ก็จะมีอำนาจในการปกครองแผ่นดินโดยไม่ต้องอาศัยผู้สำเร็จราชการ” ต่อไปเป็นตอน *ความขัดแย้งภายในขณะนั้นจักรพรรดิอยู่ในวัย 15* ซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลง การถูกจำกัดการกระทำให้อยู่แต่ภายในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัด แม้กระทั่งการจะใส่แว่นตาเพราะสายตาสั้นก็กลายเป็นเรื่องใหญ่เพราะผิดธรรมเนียม ก่อให้เกิดการดิ้นรนที่จะหนีออกจากพระราชวัง และอยากศึกษาต่อในต่างประเทศ ตอนที่แปด *ปลดชั้นที่* เมื่อเริ่มจะมีการจัดระเบียบการปกครองในเขตพระราชฐานชั้นในเสียใหม่นั้น ทำให้ต้องมีการสำรวจพระราชทรัพย์ที่มีอยู่อย่าง

มากมาย และได้ทราบว่ามีโครงการมทรัพย์สินออกไปขายกันอย่างเอิกเกริก เมื่อจะทำการตรวจสอบทรัพย์สินสมบัติในท้องเก็บของในพระตำหนัก ก็ได้เกิดเพลิงไหม้ปกปิดความจริงจนทำให้ต้องสูญเสียเกินกว่าจะประมาณได้ การลงโทษขั้นนี้ก็ทำให้เกิดความระแวงภัยอันตรายที่จะเกิดกับตน จักรพรรดิจึงให้ปลดชั้นที่ออกไปเป็นจำนวนมาก ตอนที่เก้า *จัดระเบียบการปกครองสำนักพระราชวัง* เป็นตอนที่พยายามคัดเลือกผู้คิดว่าจงรักภักดีที่สุดมาเป็นข้าราชการบริพาร ขณะเดียวกันข้าราชการบริพารเหล่านี้ก็ให้คำแนะนำในการวางแผนเพื่อฟื้นฟูระบบจักรพรรดิอย่างลับ ๆ ขึ้นมาด้วย ตอนที่สิบ *วันสุดท้ายในพระราชฐานชั้นใน* กล่าวถึงความล้มเหลวในการปฏิรูปพระราชฐานชั้นใน ค่าใช้จ่ายจำนวนมากภายในราชสำนัก และการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของจักรพรรดิโดยไม่คำนึงถึงเงินประจำปีที่ถูกลดลง ในขณะที่สถานการณ์ภายนอกอยู่ระหว่างสงครามกลางเมือง สำหรับจักรพรรดิที่สุดของเหตุการณ์ครั้งนั้นก็คือ การถูกกองทัพแห่งชาติขับออก

วิจารณ์หนังสือ

จากพระราชฐานชั้นใน เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 1924 ตอนที่ลิลเบิร์ต ซีวิตในคฤหาสน์อุดร เป็นช่วงเวลาที่ยกพรตประกาศตนเป็นสามัญชนแล้ว แต่สถานการณ์รอบตัวทำให้ยกพรตไม่สามารถตัดสินใจ ทั้งยังไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนด้วย ตอนที่ลิลเบิร์ต สอง เมื่อยืนอยู่บนทางสามแพร่ง หมายถึงว่าผู้เขียนยืนอยู่ตรงทางเลือก 3 ทาง ทางหนึ่งคือสละทุกสิ่งและใช้ชีวิตอย่างสามัญชน ทางที่สองขอความช่วยเหลือจาก “ผู้สนับสนุน” แล้วกลับไปดำรงฐานะเดิม ทางที่สาม ก็คือออกนอกประเทศแล้ว “ใช้กำลังต่างชาติดำเนินการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิ” แต่กระแสข่าวเกี่ยวกับ “ฝ่ายซ้าย” ทำให้ที่ปรึกษา ไกลซ์ซิด(เจียง เสี่ยว ชู และ ไหล เฉินอู๋) ชิงไหวชิงพริบกันแนะนำให้ยกพรตเลือกวิถีของตนและสุดท้าย จากสถานกงสุลไปยังเขตเซ้าหนับเป็นการตัดสินใจที่ทำให้ตกเป็นผู้ทรยศต่อชาติ

บทที่ 4 เทียนลิน แบ่งออกเป็น 6 ตอน เล่าถึง ความพยายามของ ไหล เฉิน อู๋ ผู้เขียนชี้ให้เห็นความขัดแย้งถึงขั้นใช้เล่ห์เหลี่ยมร้ายกันเพื่อให้ตนแคลงใจเรื่องต่อไปคือ “ความสัมพันธ์ของข้าพเจ้ากับบรรดาหัวหน้ากลุ่มฟงเทียน” กล่าวถึงบรรดาขุนศึกที่ยังแข็งข้อต่อเจียงไคเช็ค แต่ขุนศึกที่ผู้เขียนฝากความหวังไว้ก็จะต้องการแต่เงินสนับสนุนจากตนเสียมากกว่า ตอนที่สาม ตอนนี้เป็นอีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้ทุ่มเททรัพย์สินให้แก่

“เรจินัล จอห์นสตัน...ด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำของคุณคนผู้นี้ก็ทำให้จักรพรรดิตัดหางเปี้ยวทิ้ง”

“เซมิโอนอฟ” นายพลชาวจีนสมัยพระเจ้าซาร์ และ “จู เกือะ เหลียง ที่สอง” ซึ่งอ้างว่าจะช่วยฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิ ตอนที่สี่ เล่าถึง เรื่องของ หลุมพระศพตะวันออก หลุมพระศพนี้เป็นหลุมพระศพจักรพรรดิเฉียนหลง และพระนางซูสี อยู่ในหุบเขาแห่งหนึ่งในมณฑลโห่เป่ย์ ได้ถูกลูกน้องของเจียงไคเช็ค นำทหารเข้าไปขุดหลุมศพขนเอาทรัพย์สมบัติที่ฝังอยู่ไปจนหมด ข้าวจ้างว่าสมบัติบางส่วนถูกนำไปให้แก่คู่มั่นของเจียงไคเช็ค ข้าวจ้างทั้งหมดนี้ทำให้ผู้เขียนอ้างความคิดแค่นในอันที่จะคืนสู่อำนาจ ตอนที่ห้า ให้ชื่อเรื่องว่า กงสุลกองทหารและสมาคมมังกรดำ ช่วงเวลา 7 ปีในเทียนลิน ทำให้ผู้เขียนไกลซ์ซิดและศรัทธาญี่ปุ่นมากขึ้น แต่ก็ยังมีพฤติกรรมบางประการระหว่างกงสุลกับกองทัพญี่ปุ่นที่ผู้เขียนยังเคลือบแคลง นอกจากนี้ก็ยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่สื่อว่าผู้

วิจารณ์หนังสือ

เขียนถูกหลอกให้เชื่อว่กำลังตกอยู่ในฐานะที่ไม่ปลอดภัย จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น สุดท้าย *ชีวิตในพระราชวังชั่วคราว* เป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงการดำเนินชีวิตอย่างไม่มีแก่นสารรอเวลาการฟื้นฟูอำนาจ

บทที่ 5 สู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 7 ตอน เริ่มด้วย *สวนสงบที่ไม่สงบ* กล่าวถึงการย้ายจากสวนช่างในปี 1929 ไปอยู่ที่ “สวนสงบ” จนถึงฤดูร้อนปี 1931 ซึ่งเป็นปีที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ายึดเมืองคริน โดยที่ผู้เขียนหลงเชื่อตามคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดว่าเวลาของการประกาศฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิเกือบจะมาถึงแล้ว ตอนที่สอง *ความเห็นที่ต่างกันในกลุ่มพวกญี่ปุ่น* พวกญี่ปุ่นที่ผู้เขียนกล่าวถึงก็คือ กองสุลใหญ่และรองกงสุลที่ขอร้องให้ผู้เขียนอยู่ที่เทียนสินต่อไป โดยจะให้ความคุ้มครอง ส่วนพวกญี่ปุ่นอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายกองทหารที่สนับสนุนให้ผู้เขียนออกเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วจะได้กลับคืนสู่บัลลังก์ นอกจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายกงสุลและฝ่ายกองทหารแล้ว ทางฝ่ายกองทัพวางตั้งก็ยังมี ความขัดแย้งกันอีกด้วย ระหว่างนี้ผู้เขียนเล่าคำแนะนำที่ได้รับจากที่ปรึกษาใกล้ชิด (เจิง เลี้ยวซู) ให้ติดต่อกับรัฐมนตรีของกองทัพแห่งชาติญี่ปุ่นและหัวหน้าสมาคมมังกรดำญี่ปุ่น หลังจากนั้นจึงตกลงใจจะเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนที่สาม

พบกับโตอิฮาร่า ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของกองทัพวางตั้งและขุนศึกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังได้เป็นผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นในประเทศจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด บุคคลผู้นี้ได้วางแผนกำลังจัดนายพล จางซู เหลียง เพื่อสถาปนาแมนจูเรียให้ปกครองตนเองแบบประเทศเอกราช จึงสนับสนุนให้ผู้เขียนรีบเดินทางไปแมนจูเรียในระหว่างนี้ยังได้พบกับผู้แทนของรัฐบาลเจียง ไค เชค ผู้สัญญาว่า “จะทบทวนกฎหมายให้อภิสิทธิ์แก่เชื้อพระวงศ์ และจะให้เงินช่วยเหลือเป็นรายปีหรือให้เป็นเงินก้อนใหญ่ และจะจัดการให้ (ผู้เขียน) ได้อยู่ที่ใดก็ได้ตามที่ (ผู้เขียน) ต้องการยกเว้นที่ประเทศญี่ปุ่นและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” แต่ผู้เขียนไม่เชื่อใจ จึงถึงตอน *ข้ามแม่น้ำไปอย่างลับ ๆ* หมายถึงการออกเดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีจุดหมายอยู่ที่เสิน หวาง ตอนที่ห้า *เดียวดายที่สุดของการเดินทาง* มิได้เป็นไปตามความคาดหมาย และผู้เขียนเดินทางไปถึงเมืองสุซุนโดยที่ไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเลย ตอนที่เจ็ด *มืดหวัง* เป็นตอนที่ผู้เขียนได้รับรู้จากกองทัพวางตั้งว่ายังไม่มีการเตรียมการสำหรับรูปแบบการปกครองประเทศแมนจูเรียหรือแมนจูก้าว ตอนที่เจ็ด *พบกับอิตางาคิ* การได้รับทราบถึง “การสถาปนาประเทศแมนจูก้าว” และตำแหน่งประมุขก็คือตำแหน่ง “ผู้บริหารสูงสุด” ทำให้ผู้เขียนรู้สึกอับยศหวาดกลัวเมื่อตระหนักถึงสภาพที่เป็นจริง

วิจารณ์หนังสือ

บทที่ 6 “14 ปีของแมนจูว์” มี 10 ตอน เริ่มด้วยศักราชแห่งหุ่นเชิด ตอนนี้นำใจว่าผู้เขียนมีความรู้สึกกลับสนแถมยินดีต่อไปเป็นตอน จักรพรรดิผู้ไร้อำนาจ เมื่อถึงขั้น นี้แล้วแม้จะตระหนักในฐานะไร้อำนาจก็ยังหวังในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้ ถึงตอนนี้มีการเซ็นสัญญาลับและเหตุการณ์หลังจากนั้น ได้เล่าถึงความผิดพลาดที่ต้องตกบันไดพลอยโจน ตอนที่สี่ รายงานของสันนิบาตชาติ คณะกรรมการสืบหาข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับผู้เขียนก็คือ การตอบคำถามเรื่องการมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการก่อตั้ง “แมนจูว์” ซึ่งมีการเตรียมกันมาก่อนแล้ว ตอนที่ห้า เป็น “จักรพรรดิ” ครั้งที่สาม แม้ผู้เขียนจะเกิดความรู้สึกผิดขึ้นภายหลังแต่ขณะเมื่อได้รับทราบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะรับรอง “จักรพรรดิแห่งประเทศแมนจูว์” นั้น ก็มีแต่ความรู้สึกยินดีสุดขีดเพราะเข้าใจว่าได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม อย่างไรก็ตาม ความหลงผิดสิ้นสุดลง ผู้เขียนกล่าวประนามรัฐบาลก็มิินตั้งที่ให้คำมั่นสัญญากับญี่ปุ่น ซึ่งมีผลให้ฐานะของญี่ปุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมั่นคงมาก ส่วนตนเองก็กำลังยินดีกับตำแหน่ง “จักรพรรดิ” ต่อเมื่อตระหนักภายหลังว่า การขึ้นสู่ตำแหน่งดังกล่าวมิใช่การฟื้นฟูราชวงศ์ชิง จึงแน่ใจว่าไม่สามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้อีก ตอนนี้นำถึง โยชิโอะกะ ยาสุโนริ บุคคลผู้นี้แท้ที่จริงก็คือผู้ตามคุณเพื่อให้ “จักรพรรดิ” กระทำการตามประ

สงค์ของญี่ปุ่นตลอดเวลา 10 ปี (1935 - 1945) ที่เขาเข้ามาทำงานกับ “จักรพรรดิ” ผู้เขียนเล่าถึง “พระราชโองการ” 6 ฉบับ ส่วนใหญ่เพื่อบีบบังคับให้ประชาชนทุกคนในแมนจูว์ตกเป็น “ทาส” ของญี่ปุ่น ต่อมาถึงตอน *ชีวิตในบ้าน* ความกดดันที่เกิดจากความหลงผิดโดยสิ้นเชิงของผู้เขียนทำให้กลายเป็นผู้โหดเหี้ยมสั่งลงโทษข้าราชการบริพารอย่างรุนแรง สุดท้ายก็ถึงคราว *ครวล์มสลาย* คือ วาระสุดท้ายเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม โยชิโอะกะได้เตรียมพาผู้เขียนหนีไปประเทศญี่ปุ่นแต่ก็ถูกทหารโซเวียตจับได้ ผู้เขียนจึงถูกพาไปยังสหภาพโซเวียต

บทที่ 7 ในสหภาพโซเวียต บทนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนแรกเรื่อง *ความกลัวและภาพลวงตา* กล่าวถึงข้าราชการที่ถูกจับมาด้วยแสดงความประสงค์อยากกลับไปสวามิภักดิ์ต่อรัฐบาลจีนใหม่ แต่สำหรับผู้เขียนแล้วไม่กลับแน่นอน เพราะความกลัว ความรู้สึกตอนนี้ก็ “ยังไม่รู้ตัว” ผู้เขียนและสมาชิกในครอบครัวถูกนำไปอยู่ที่ศูนย์รับรองที่คาบารอฟ และได้รับการจัดสรรที่ดินให้ทำการเพาะปลูกผัก รวมทั้งถูกกำหนดให้ “ศึกษา” เกี่ยวกับการเมืองและพรรคการเมืองโดยที่ไม่เข้าใจอะไรเลย ตอนสุดท้าย *การปฏิเสธของข้าพเจ้า* เล่าถึงการไม่ยอมปรับตัวเองโดยแทรกเรื่องเครื่องเพชรนิลจินดาที่ขบคิดตัวไปด้วยอย่างน่าขัน และเล่าถึงการถูกสอบสวนของศาล

วิจารณ์หนังสือ

นานาชาติโดยกล่าวโทษญี่ปุ่นและปิดบังความผิดของตน

บทที่ 8 ความกลัวและความล้าหนัก
ผิด ซึ่งมีอยู่ 10 ตอน เริ่มด้วย “ข้าพเจ้าคงถึงชาติเป็นแน่” เป็นตอนถูกส่งกลับแผ่นดินจีน และยังไม่รู้ชะตากรรมของตน จึงมีแต่ความหวาดวิตกคาดคิดไปตลอดทางจนกระทั่ง ถึงเมืองฟูซุน อันเป็นเมืองที่ผู้เขียนถูกนำไปคุมขังใน “คุกทหาร” ร่วมกับบรรดาญาติพี่น้อง เจ้าหน้าที่คุกได้นำหนังสือว่าด้วยประชาธิปไตยแผนใหม่มาให้ “ศึกษา” ตอนที่สาม *อยู่แยกจากครอบครัว* ผู้เขียนเข้าใจว่าเหตุผลก็คือผู้รับผิดชอบเรือรบจำเป็นต้องทำให้ตนรู้จักดูแลตัวเอง ผู้เขียนเล่าไว้ว่าตลอดเวลา 40 ปี ไม่เคยทำอะไรเองเลยแม้กระทั่งฆ่าแมลงตัวเล็ก ๆ เมื่อถูกขังร่วมกับคนอื่นจึงต้องหัดพับผ้าห่ม ล้างเท้า ผูกเชือกกรองเท้า

ฯลฯ และรู้สึกแปลกกับการถูกเรียกชื่อตัว อับจนกับการ “อยู่ท่ามกลางสวะทั้งหลายแทนที่จะเป็นคนในราชวงศ์” เมื่อ *ย้ายไปฮาร์บิน* แม้จะได้รับ การดูแลอย่างดีในคุกก็ยังทำใจไม่ได้ จนกระทั่งได้รับรู้ประกาศของรัฐบาลอย่างเป็นทางการว่าจะไม่ฆ่าอาชญากรสงคราม แต่ต้องการให้ศึกษา และปรับปรุงตนเองให้เป็นคนใหม่ และตอนนี้เอง จึงถึงเริ่มต้น “*การเขียนอัตชีวประวัติของข้าพเจ้าและการส่งมอบตราพระราชลัญจกร*” ด้วยความเชื่อว่าประวัติที่เขียนมานี้จะถูกนำไปใช้ในการพิจารณาโทษ ผู้เขียนจึงเขียนไปในทางที่แสดงว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์รวมทั้งพยายามแสดงให้เห็นว่าตนเองและบรรดาญาติมีความตื่นตัวทางการเมืองทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นความจริง กระนั้นความล้าหนักผิดที่มีอยู่ในใจก็มีส่วนทำให้ส่งมอบ “พระราชลัญจกรสามชิ้นอันหาค่ามิได้” ให้แก่ “ชั้นบน” อีกตอนหนึ่งคือ “*ความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวของข้าพเจ้า*” กล่าวถึงท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใกล้ชิด แม้กระทั่งคนในครอบครัวที่ถูกคุมขังอยู่ด้วยกันว่า นอกจากจะไม่ค่อยอยู่ให้ความช่วยเหลือรับใช้อีกต่อไปแล้ว ยังต้องการให้รับสารภาพผิดและคืนทรัพย์สินสมบัติที่แอบซ่อนไว้อีกด้วย เมื่อได้คิดทบทวนใหม่แล้ว ผู้เขียนก็ตัดสินใจ ตอนต่อไปจึงเป็นตอนการ *สารภาพและการให้อภัย* ความสำคัญของตอนนี้ก็คือการเขียนถึงเรื่องราวที่เป็นจริงเกี่ยวกับการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิและการถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือให้ญี่ปุ่น

วิจารณ์หนังสือ

ผนวกภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอาณานิคม เรื่องต่อมาเป็นเรื่อง *ทำกล่องกระดาศ* เป็นตอนที่ย้ายจากห้องขังไปอยู่บ้านผู้เขียนได้เล่าถึงการถูกเยาะหยันเมื่อทำกล่องกระดาศไม่ได้มาตรฐานต้องทิ้งไปเป็นจำนวนมาก ความเจ็บอาย ความขมขื่นทำให้หวนระลึกถึงฐานะเดิม เกิดความเกลียดชังตนเองเกลียดพระนางชูลีไทเฮา ตอนที่เก้า เรื่อง *คณะกรรมการสอบสวน* มาถึงบรรยายความรู้สึกขัดแย้งในใจก่อนถูกสอบสวน จนกระทั่งถึงวันที่พบกับคณะกรรมการสอบสวน และถูกสอบสวน ตอนที่สิบ *ความทุกข์ทรมานและความเกลียดชังของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* เป็นตอนที่ทบทวนเหตุการณ์หนหลัง เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองแมนจูว์

บทที่ 9 “ข้าพเจ้ากับการปรับปรุงตนเอง” เป็นบทสุดท้ายของอัตชีวประวัติเล่มนี้มีทั้งหมด 11 ตอน ตอนแรก “ข้าพเจ้าจะเป็นคนคนหนึ่งได้อย่างไร” ชื่อเรื่องในตอนนี้แสดงถึงลักษณะถ่อมตนของผู้เขียนซึ่งก็แสดงว่าผู้เขียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น และเริ่มเข้าใจว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ตอนที่สอง “ทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวข้าพเจ้าเอง” อ่านแล้วรู้สึกเห็นใจว่าการแก้ความเคยชินที่ถูกปลูกฝังติดเป็นนิสัยเป็นเรื่องยากเพียงใด เมื่อคิดว่าจากฐานะเดิมของผู้เขียนซึ่งเป็นถึงจักรพรรดิ เวลาทำอะไรต่างจากคนอื่นก็ถูกประณามว่า “ทำตนเป็นจักรพรรดิ” ตอนที่สาม *ไม่*

“ความเจ็บอาย ความขมขื่นทำให้หวนระลึกถึงฐานะเดิม ยิ่งเกิดความเกลียดชังตนเอง เกลียดพระนางชูลีไทเฮา”

ได้ผู้กบฏยาบาท เล่าถึง ประสบการณ์จากการถูกส่งไป “ทัศนศึกษา” เมื่อแสดงตนและขอภัยต่อประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนลำเค็ญในสมัยแมนจูว์กลับได้รับการให้อภัย ทำให้เกิดความตื่นตัน ต่อไปเป็นตอน *ความเปลี่ยนแปลงอธิบายทุกอย่างได้* การได้เห็นความเปลี่ยนแปลงใหม่ การได้พบญาติ ได้ทราบความเป็นไปต่างๆ ในสังคมใหม่ ทำให้เกิดความประทับใจ ตอนที่ห้า เรื่อง *อาชญากรรมสงครามชาวญี่ปุ่น* เล่าถึงการถูกนำตัวไปเป็นพยานศาลในการพิพากษาอาชญากรรมสงครามชาวญี่ปุ่นตอนที่หกเรื่อง *โลกสดใส* เป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสิ้นเชิงของผู้เขียน ตอนที่เจ็ด *การทัศนศึกษา*

วิจารณ์หนังสือ

อีกครั้ง ผู้เขียนเกิดความรู้สึกประทับใจในความสำเร็จของการพัฒนาประเทศของรัฐบาลจีนใหม่ ตอนที่แปล เรื่องการใช้แรงงานและการมองโลกในแง่ดี บรรยายถึงความมั่นใจตนเองในการทำงานที่ต้องใช้แรงงาน ตอนที่แก้ การทดสอบ ก็คือวิธีทดสอบถึงการ เปลี่ยนแปลงทางความคิด และการถูกซักถามที่ทำให้เก็บกลับไปคิดเพื่อค้นหาความจริงที่จะนำกลับมาตอบใหม่ ตอนที่สืบ การนิรโทษกรรมฯ หลังจากถูกคุมขังอยู่ 10 ปี ก็ได้รับคำสั่งนิรโทษกรรม ตอนสุดท้าย ชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นชีวิตที่มีอิสระ ปลอดภัย มีความสุขกับงานและการมีบทบาทในสังคมร่วมกับผู้อื่น

กล่าวได้ว่าชีวิตที่ควรจะแจ่มใสในวัยเยาว์ของบุคคลผู้หนึ่งได้ถูกผลักดันให้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งจักรพรรดิในขณะที่บ้างเมืองกำลังวิกฤตและถูกถอดจากตำแหน่งจักรพรรดิ โดยที่ไม่มีผู้ใดสามารถอธิบายเหตุการณ์ให้เข้าใจกระจ่างได้ กลายเป็นการสรางบุคคลิกของบุคคลผู้นั้นให้กลายเป็นผู้ที่มีแต่ความขลาดหวาดกลัว ไม่เป็นตัวของตัวเองรู้ไม่เท่าทันคน และเชื่อในสิ่งผิดๆ แม้จะรู้ดีว่าเป็นความผิดพลาดอย่างไรใหญ่หลวงที่ฝากความหวังไว้กับญี่ปุ่นให้ช่วยฟื้นฟูระบบจักรพรรดิ แต่เลิกล้มความหวังมิได้ทั้ง ๆ ที่มองเห็นแล้วว่าไม่มีทางเป็นไปได้

ความกดดันทางด้านความคิดจึงทำให้เกิดอารมณ์ร้ายรุนแรงในบางขณะ สิบปีที่ถูกคุมขังในฐานะอาชญากรสงครามต้องเรียนรู้ที่จะต้องทำงานทุกอย่างทุกอย่างให้เป็น นับเป็นความยากลำบากยิ่งสำหรับอดีตจักรพรรดิ ผู้ไม่เคยแม้แต่จะจับตัวแมลงที่ได้ตอมตนเองอยู่ ยิ่งเมื่อได้คิดว่าตนเป็นผู้ทำลายล้างซึ่งเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ที่บรรพชนได้สร้างสมมาก็ยิ่งสุดแสนจะขมขื่น และเมื่อถูกสอบสวนมาทถูกหัวเราะเยาะหยันในความไม่รู้ไม่เป็นจากผู้ร่วมชะตากรรม จากหลาน และแม้กระทั่งจากชนที่ผู้เคยรับใช้ ทำให้เกิด

วิจารณ์หนังสือ

ความรู้สึกสะเทือนใจ สุดอัศจรรย์จนแทบไม่อยากจะมีชีวิตอยู่ แต่ในที่สุดสิบปีแห่งความทุกข์ทรมานด้านจิตใจ ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ดำเนินชีวิตเยี่ยงสามัญชนได้กลายเป็นความภูมิใจในความเป็น “คน” ที่ผู้บันทึกกล่าวไว้ในตอนจบของอัตชีวประวัติฉบับแปลนี้ว่า “...เป็นคำที่ข้าพเจ้าได้เขียนเขียนอ่านเป็นคำแรกในหนังสืออักษรจีน แต่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้ซึ่งถึงความหมายของมันมาก่อนเลย จนกระทั่งบัดนี้รัฐบาลจีนใหม่ และนโยบายให้อาชากรปรับปรุขตัวเองได้ ทำให้ข้าพเจ้าเรียนรู้ถึงความหมายอันลึกซึ้งของคำคำนี้ และได้กลายเป็นคนอย่างสมบูรณ์ในที่สุด” อย่างไรก็ตาม ไม่มีผู้ใดสามารถพิสูจน์การยอมรับของผู้บันทึกว่าเกิดจากใจจริงหรือจากความจำใจเพื่อความอยู่รอดของตนเอง

โดยสรุป ในการวิจารณ์อัตชีวประวัติเล่มนี้ จะไม่ขอก้าววิจารณ์การแปลและสำนวนแปลเพราะ เนื้อหาสาระของบันทึกฉบับนี้มีการแปลและเรียบเรียง

เป็นภาษาสละสลวยอ่านง่ายประมวลความหมายความน่าสนใจ และความน่าอ่านไว้เพียงพอแล้ว อย่างน้อยที่สุด การได้อ่านทุกบททุกตอนด้วยความพิเนิจพิเคราะห์ก็สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนที่กล่าวบรรยายไว้ถึงบุคคลผู้เกี่ยวข้องใกล้เคียงได้อย่างละเอียด เข้าใจเรื่องราว และเหตุการณ์ที่ผู้บันทึกเผชิญกับตนเอง รวมทั้งเข้าใจการเลือกตัดสินใจกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งหากผู้ที่มีได้เคยตกอยู่ในฐานะเช่นนั้นย่อมไม่อาจกล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้บันทึกไปในเชิงลบได้อย่างเต็มปาก ตรงกันข้ามกลับมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อตระหนักว่า การมีฐานะสูงเด่น ชนิดที่จะบงการให้ผู้ใกล้ชิดอยู่หรือตายได้เช่นอดีตจักรพรรดิจีนนั้น จะหามิตรแท้มิได้เลย จากบันทึกเล่มนี้ ผู้อ่านจะสามารถมองเห็นและเข้าใจสภาพเช่นนี้ได้ลึกซึ้งและคมชัดทีเดียว

พรธณี ฉัตรพลรักษ์

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์